

Egy bábtörténetileg is kiemelkedő kiállítás nyílt január 10-én a Bóbita Bábszínház bábmúzeumában. A „Bűvészinások” az Astra Bábegyüttes 70 évének kamarakiállítása, amely Budapest után Pécsen látható először. A kiállításmegnyitón Sramó Gábor igazgató mellett részt vett Pehártz Lőrinc, az Astra egykori tagja, akitől meghallgathattuk a bábegyüttes történetének személyes élményeken alapuló történeti összefoglalóját, és Szabó Attila, az OSZMI igazgatóhelyettese is. (Fotók: Mizerák Andrea)

Szabó Attila, az OSZMI igazgatóhelyettese az alábbi gondolatokkal köszöntette a pécsi kiállítást: „Nagy megtiszteltetés számunkra, hogy ez a kiállítás itt lehet a Bóbita Bábszínházban, az egyik legfontosabb bábos műhelyben, amely a magyar bábjátékozás egyik legrégebbi helyszíne Budapesten kívül. Nagyon örülünk, hogy a 2024-ben a Pesti Vigadóban rendezett tárlat elnyerte „Az év kiállítása” díjat, ami nagy büszkeségünk, de annak örülünk a leginkább, hogy ennek a nagyon fontos bábműhelynek méltó emléket tudtunk állítani. Kollégáim érdeme elvitathatatlan, de hadd tegyem hozzá, hogy az Astra Bábegyüttes társulati tagjai aktívan közreműködtek a kiállítás összeállításában, és magukat a bábokat is az OSZMI Bábgűjteményének ajándékozták. Ez egy fantasztikus példája annak, hogy hogyan lehet megőrizni a bábművészet emlékeit az utókor számára. Nem csupán a bábok adományozására gondolok, természetesen az is nagyon fontos, hanem arra, ahogy a bábművészekkel, bábtervezőkkel közösen, a Múzeummal együttműködésben minél többet el tudunk tenni abból a csodából, amit a bábjátékozás jelent Magyarországon.”

Ezután **Pehártz Lőrinc**től, az Astra Bábegyüttes egykori tagjától részletes, szubjektív történeti áttekintést kapott a megnyitó közönsége. „Nem egyszerű a feladatom, mert nehéz egy kiváló együttesnek, illetve a többszörös UNIMA-díjas vezetőjének hetven éves tevékenységét összefoglalni. Az egész úgy kezdődött, hogy három barát megnézte két külföldi bábcsoport

előadását. A hármójuk egyike aki már előtte is több bábcsoportot vezetett, a másik

Vízvári László piarista paptanár volt,

Koós Iván

, aki akkor a Műszaki Egyetem rajztanára volt, valamint épp a Szépművészeti Főiskolát végezte. A harmadik

Balogh Beatrix

, rajztanár, rajzművész és bábos volt. Az előadások többszöri megtekintése után úgy döntöttek, hogy bábszínházat alapítanak.”

Az együttes az Aurora nevet kapta, amely a hajnal latin nevéből ered, mert valami újat akartak csinálni. „Az Aurora, majd később az Astra életét katasztrófák és csodák jellemezték. Először a Piarista Gimnáziumban, középiskolai körülmények között dolgoztak, azonban 1956-ban egy lövedék szétzúzta az épület azon részét, ahol a bábosok műhelye volt. Ekkor történt az első csoda, Vízvári László a Csalogány utcában ki tudott bérelni egy műhelyt, ahol lehetett raktározni, próbaterem volt, és bábokat is lehetett készíteni. Ez a bázisa az együttesnek ötven éven keresztül fennmaradt. Az együttes repertoárjában nem csak bábműsorok, hanem matinéműsorok is szerepeltek. „Nagy sikert aratott a Haydn operájából készült báb-előadás, a *P hilemon és Baucis*

, majd az egész művészvilágot felkavaró előadás, Bartók

A fából faragott királyfi-

ja.” Ezt a darabot sok művész megnézte, és elismerően nyilatkozott róla. Az együttes ezután a Nemzeti Szalonban kezdett játszani, ami népszerű játszóhely volt, azonban 1960-ban a városvezetés úgy döntött, hogy lerombolják az épületet. Így az Astrának vissza kellett költöznie a műhelybe, azonban egy évvel később a IX. kerületben, a Török Pál utcában sikerült egy művelődési otthon pincéjét kibérelni. „Ez egy boltíves pince volt, ahol ki kellett bontani a falat, a tervezett színpad felett áttörték a mennyezetet, hogy zsinórpadrólást létesíthessenek, és egy 130 férőhelyes bábszínházat alakítottak ki. Itt kerültek bemutatásra olyan előadások, mint az

Álomcirkusz

, egy hosszúpálcás marionett darab,

Urbán Gyulának

a

Hupikék Péter

e, illetve az általam megcsodált

Hamupipőke

című előadás, Prokofjev operája alapján. Ezek hatalmas sikerek voltak, de a katasztrófa ismét bekövetkezett. A színházterem nagyon jól sikerült, ezért a KISZ megszerezte, megalapítva a ma is működő Pinceszínházat.”

Ekkor az együttes ismét visszakényszerült a műhelybe, kultúrotthonokban és egyéb helyeken játszott, mígnem újabb csoda történt, **Horváth Zoltán**, a XIX. kerületi Tanács művelődési csoportvezetője előbb a kispesti Ifjú Gárda Művelődési Otthonba, majd 1967-ben a pesterzsébeti Csili (akkori nevén Vasas) Művelődési Házba hívta a bábegyüttest. „Az Astra

Bábegyüttes 1963-ban alakult meg, az Aurora bábos szekciójának meghosszabbításaként, ugyanis többen pantomimos előadásokat szerettek volna csinálni.”

Az Astra Bábegyüttes vezetője Vízvári László, piarista paptanár volt. A gimnáziumban biológiát, földrajzot, rajzot, pszichológiát tanított, osztályfőnök volt, lelkipásztorként is dolgozott, és mindemellett vezette a bábegyüttest. „Vízvári szervezett, bábokat készített, rendezett, tárgyalt, és valami olyat valósított meg mosolyogva, ami számomra nagy bravúr vagy virtuozitás: egy olyan amatőr együttest hozott létre, ami 70 éven keresztül működött. Azt hiszem, ez egy hivatásos színháznál se feltétlenül jellemző.” **Ősz Szabó Antónia** a korszak vezető tervezője volt. „Kisplasztikái a mai napig aranyáron kelnek el aukciókon, de a bábozásba is beleszeretett, rengeteg bábót tervezett és készített.” Az együttes kültagja Pehártz elmondása szerint Koós Iván volt. „Nagyon szerette az Astrát, és úgy érzem, hogy azon álmait, amit kőszínházban nem tudott megvalósítani, az Astrában tette, ahol tervezett és rendezett is.” Az együttes tagjai közül nagyon sokan vannak, akik az amatőréletet ott hagyva, hivatásos művészei lettek valamilyen módon a bábművészetnek. „

Marék Veronika

, aki író lett és bábdarabokat is írt,

A fából faragott királyfi

női főszerepét játszotta az Aurorában. Az Aurora tagja volt

Kós Lajos

, a Bóbita Bábegyüttes alapítója is.

Gruber Hugó

,

Kovács Klára

,

Halmi Izolda

,

Urbán Gyula

, illetve az Operaház vezető tenoristája,

Keönch Boldizsár

is az együttes tagja volt valaha. „Az együttes akkori színvonalát mutatja, hogy az ott maradt amatőrök is egész jól dolgoztak. Magyarország legsikeresebb bábfilmjének, a

Süsü, a sárkány

címszereplőjének mozgatásával

Kemény Henrik

mellett

Pehártz Imrét

, az együttes amatőr tagját kérték fel. „Ő az én bátyám volt, és az én lelkesedésem alapján került be az együttesbe, és annyira tetszett neki, hogy végül a felesége és tinédzser gyerekei is ott játszottak.”

Az Astra Bábegyüttes nagyon sokszor járt Pécsen. „A Pécsi Bábjátékos Napokon 1966-ban A

bűvészinas

t, 1971-ben a Haydn zenéjére készült

Ember a Holdon

című előadást, 1973-ban a

Don Quijote

című árnyjátékot, 1979-ben Liszt Ferenc

Haláltáncát

, illetve 1982-ben Saint-Saëns

Az állatok farsangja

című darabját mutatta be, ez szintén árnyjáték volt. 1985-ben Mozart

A varázsfuvola

című előadását játszották, amelynek magyar szövegét

Cs. Szabó István

, az Astra kültagja írta. Az együttes 13 alkalommal szervezett Budapesti Bábmajalist, ahol rengeteg amatőr együttesnek biztosított lehetőséget a bemutatkozásra.

Az Astra Bábegyüttes sok technikailag innovatív előadást hozott létre. *A Játsszunk bábcirkuszt!* címűben a bábosok a színpadon mozogva játszottak, ezáltal dramaturgiai szerepük is volt. „Ezt a darabot az együttes több mint 500 alkalommal játszotta, azt hiszem egy hivatásos csoport is megsüvegel egy ilyen előadásszámot. A Magyar Televízió a teljes darabot felvette, és több külföldi csatorna is átvette.” Ezen kívül híres előadásuk

A bűvészinas

, amelyben egy széteső, és más formában összeálló gólem figura volt, amit öt játékos mozgatott egyszerre. A Bartók és Kodály zenéjére készült

Gyermekjátékok

ban vezetőpálcás marionettfigurákkal játszottak, a

Don Quijote

című árnyjátékban pedig az árnytechnikának köszönhetően rajzfilmhatások is voltak.

Az Astra számos külföldi meghívásnak is eleget tett. Többek között fellépett Franciaországban, Csehszlovákiában, Svájcban, Lengyelországban, Bulgáriában, Belgiumban, Ausztriában, Szlovéniában és Finnországban. „Ezek közül kettőt emelnék ki. 1981-ben a Mozgássérültek Évének alkalmából Magyarország egy kulturális delegációt küldött Franciaországba, aminek az Astra is részese volt. A „La Hongrie se présente” (Magyarország bemutatkozik) című programsorozatban az Astra 17 nap alatt 20 előadást tartott 11 városban. Hozzá kell tenni, hogy az Astránál nem voltak technikusok, akik színpadot építettek, az együttes összes tagja épített és bontott.” Pehártz Lőrinc egy hátborzongató előadásélményét is felidézte: „1969-ben Csehszlovákiában, Chrudimban, egy Prága melletti középkori kisvárosban *A bűvészinas* című darabot játszottuk. Több külföldi együttesrel, franciákkal, olaszokkal és németekkel együtt léptünk fel. Amikor bekonferálták, hogy melyik együttes következik, mindig udvariasan megtapsoltak mindenkit. Ne felejtjük el, hogy 1969-ben vagyunk, '68-ban a Varsói Szerződés országainak nagy része eltiporta a prágai tavaszt. Amikor bekonferálták, hogy az Astra

Bábegyüttes következik Magyarországról, fagyos csend fogadott minket, tapsról szó se volt.

Elkezdtek játszani a

Játsszunk bábcirkuszt!

című előadást, vidáman, mosolyogva, tele gegekkel, jópofa figurákkal. Magyarországon a közönség már gyakorlatilag az elején tapsolt, nevetett, de itt jeges, néma csend volt. Mi mosolyogva játszottunk, miközben a hátunkon folyt a hideg veríték. Ez olyan, mintha valaki vicceket mesélne, és senki nem nevetne, de azért ő folytatja. Mi ezt csináltuk, és egyszer csak a nézőtér legvégén felhangzott egy gurgulázó kacaj, és akkor az egész közönség feloldódott.

Aztán eljátszottuk

A bűvészinás

című darabot, amiben szerepel egy gólem. Ez a figura a háborút, alkoholt, drogot, mindenféle emberi problémát jelképezhet. De akkor Chrudimban, abban a színházteremben ezt a figurát mindenki a Szovjetuniónak nézte, amivel egy kis fehér ruhás ember harcol, és végül legyőzi. Az előadás végén az egész színházteremben mindenki felállt, és tíz percen keresztül ujjongva tapsolt. Az előadás politikai tüntetéssé vált. Nagyszerű volt ezt tizennyolc évesen átélni.”

Az együttes egykori tagja így foglalta össze, hogy mit kapott az Astrától: „A bábozás megtanított elfogadni és tisztelni egymást, megismertette velünk a siker mámorító ízét, de a fáradtságot, kudarcot is, amikor egy mozdulatot tizedszerre se sikerült úgy megcsinálni, ahogy szeretnénk volna, és időnként az izomlázat. Az Astrában eltöltött évek emberségre és fegyelemre neveltek.”

Vízvári László 2003-ban meghalt, ami után az együttes tagjainak száma lassan csökkenni kezdett. Olyan darabokat játszottak, amelyeket kis létszámmal, kevés logisztikával meg lehetett valósítani: ilyen volt *A kis Mukk*, a *Példabeszédek*, amely evangéliumi történeteket dolgozott fel, illetve a *Fiú születik* című betlehemes

játék. Az utolsó előadást 2019-ben, Vízvári László születésének századik évfordulója alkalmából tartották, a

Példabeszédek

et adták elő. Az előadók közül Ősz Szabó Antónia hat évtizedet töltött az Astrában,

Egervári József

ötven évig volt ott,

Élő Sarolta

négy évtizeden keresztül,

Takács János

30 évig,

Nádas Sarolta

,

Szatmári Szabó Zoltán

pedig 20-20 évig volt az együttes tagja.

2019 után a műhelyben nagy munka folyt, **Zoltán Anikó** és Szilágyi Márta vezetésével az együttes teljes dokumentációjának a feldolgozása és a bábdarabok anyagának összegyűjtése zajlott. „A műhely bérlete lejárt, és egyértelmű volt, hogy az önkormányzat pályázatot ír ki, és annak adja, aki a legtöbbet fizeti érte. Tartottunk tőle, hogy a teljes bábanyag konténerekbe kerül. Ez nem történt meg, mert az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet (OSZMI) Bábgyűjteménye átvette az egész anyagot, és fantasztikus kiállításokat szervezett belőle.”

Amikor a személyes élményekről és a kezdetekről kérdeztük, Pehártz Lőrinc így válaszolt: „Számomra az egész úgy kezdődött, hogy általános iskolában egy bábszakkörben játszottam, amit nagyon szerettem. A felső tagozatban, amikor az együttes tagjai kiskamaszok lettek, ciki lett bábozni, és megszűnt ez a bábcsoport. Ekkor a bátyám, aki a Piarista Gimnáziumba járt, azt mondta, hogy Vízvári László bábegyüttest vezet náluk. Megkérdezte őt, hogy jöhetnék-e, aki igent mondott, és 13 évesen beléptem az Astra műhelyébe, ahol egy csodálatos világba kerültem. A Török Pál utcai, újonnan felújított bábszínházban kezdtünk el játszani, ahol hatalmas zsinórpadról volt, a kisparavánok mellett pedig óriási színpad, reflektorok, hangosítás, vagyis egy valódi színházba kerültem. Prokofjev *Hamupipőkéjét* is itt játszotta az együttes, ami hosszúzsinóros marionett előadás volt, ahol a próbák során legalább ötvenszer hallottam a zenéjét, és akkor indult a komolyzenéhez való kötődésem. Megszakításokkal nagyjából 10-15 évig játszottam az együttesben.”

Az egykori bábjátékos egyik kedvence a *Játsszunk bábcirkuszt!* című előadás volt, „ahol marionettfigurákkal játszottunk a színpadon, és mivel a gravitáció nem kötött minket, olyan dolgokat tudtunk megvalósítani, amit az igazi cirkuszban nem lehetett.”

Végül arra a kérdésünkre, hogy az Astra amatőr együttes volt-e, Pehártz így válaszolt: „A szó nemes értelmében volt amatőr együttes, ugyanis olyan emberek játszottak ott több évtizeden keresztül, akik ezt nagyon szerették, de mellette civil foglalkozásuk is volt: gyermekorvos, építészmérnök, a bátyám például bőrdíszmű-üzem vezetőjeként dolgozott.”

„Vízvárinak a menedzsment-virtuozitását mutatja, hogy egy olyan együttest tudott összehozni, ami hetven éven keresztül működött.” – foglalta össze az Astra Együttes egykori tagja a sikerük egyik titkát.

Szabó Attilától, az OSZMI igazgatóhelyettesétől azt szeretettük volna megtudni, hogy mi volt a kiállítás előtörténete, milyen előzmények után jött létre ez a fantasztikus tárlat.

- Vízvári László, az Astra alapítójának halála után a társulat tagjai gondoskodtak róla, hogy a saját történetük őrződjön meg, ne váljon az enyészeté. Az OSZMI Bábgyűjteményének sikerült megegyeznie az Aurora-Astra Társulat megmaradt tagjaival, illetve a Piarista Renddel, amelynek a szárnyai alatt működött mindvégig a társulat. Mindenki egyetértett, hogy ezeknek a báboknak a legjobb helye a Színházi Intézet egyébként is nagyon gazdag Bábgyűjteményében lenne. Ez a gyűjtemény a magyar bábjátszás teljes történetét felöleli a vándortársulatoktól, a vásári bábjátéktól kezdve egészen a kortárs tervezőig, alkotóig. Azonban az Astra teljes története hiányzott belőle, és ezzel egy ritka és különleges lehetőséghez jutottunk.

Megegyeztünk, hogy az OSZMI a piaristákkal, illetve a Csili Művelődési Központtal, az Astra egykori otthonával együttműködésben a társulat hetven évét ünneplő, méltó kiállítást készít.

Az anyag hatalmas, így helyszínek a befogadóképessége és központi elhelyezkedése miatt a Pesti Vigadót választottuk, amiről úgy gondoltuk, hogy többen látogathatják, és ily módon láthatóbbá is válhat a kiállítás. A tárlat nagy sikerrel nyílt meg 2024-ben, amelyre a múzeumi szakma is felfigyelt, így elnyertük „Az év kiállítása” díjat a 10 millió forint alatti bekerülési költségű tárlatok között. A díjon ketten osztoztunk, a Magyar Nemzeti Múzeum „Magyar menyasszony” című kiállítása volt a „nagy”, a mienk pedig a „kicsi”, de ahogy a pécsi tárlaton is látható, hatalmas bábanyag látható itt. A kollégáimnak, **Simándi Katalin**, **Lovas Lilla**, és nem kis mértékben

Fecsó Andrea

látványtervező közreműködésével fantasztikusan gazdag kiállítás jött létre, amihez 2024 nyári hónapjaiban és szeptember elején számos szakmai program kapcsolódott, többek közt egy múzeumszakmai konferencia a műanyagok és kompozitanyagok helyzetéről. Az Astrások is nagyon sokat használtak fel, és jelenleg a teljes múzeumi szakma feladata annak a kitalálása, hogy hogyan lehet megmenteni ezeket a már öregedő anyagokat, megőrizve őket az utókor számára. Ezen kívül számos bábpedagógiai foglalkozás, tárlatvezetés, szubjektív tárlatvezetés is színesítette a programot. Nagyon örültünk, hogy a társulat tagjai nem csak a rendezésben működtek közre, hanem elmondták a saját Astrás történeteiket, élményeiket is, amiket nagy közönségérdeklődés kísért.

A kiállítás ezután átköltözött Pesterzsébetre, a Csilibé. Itt kevesebb hely volt, kicsit tömöríteni kellett az anyagon, de a gerince ott is megjelent a tárlatnak. Ők kiadtak egy, az Astra történetét feldolgozó könyvet is, *A bábjáték csillagai* címmel. Korábban is jelent már meg hasonló kötet, azonban ez a könyv az újabb adatokat, dokumentumokat foglalta magába. A Művelődési Központban felavatták a Vízvári László termet, illetve néhány báb a tárlat költözése után is ott

maradt, köszöntve az épületbe lépő látogatókat, ahol ily módon a Csiliben tovább él az Astra szelleme. Magát a műhelyt, aminek elképesztő hangulata volt, sajnos nem sikerült az általunk elképzelt módon megmenteni. Ott sorakoztak egymás mellett a bábkészítő eszközök és az esztergapad is. Azonban egyes részei bekerültek a gyűjteménybe, és bizonyos darabjai a Vigadóban rendezett kiállításban is láthatóak voltak.

A következő kérdésünk arra vonatkozott, hogy mit tudtak ebből a hatalmas anyagból a pécsi kiállításra elhozni, milyen koncepció alapján alakították ki azt.

- Nagy dilemma volt, mert mindenképpen szelektálni kellett. Azt gondolom, hogy a kollégák nagyon jó megoldást választottak, ugyanis tematikusan minden olyan blokk és téma (zenés, vallásos, bibliai előadások, *Bábcirkusz* stb.), ami az eredeti kiállításban is megjelent, jelen van a pécsi tárlaton. Az interaktív elemek az első terembe kerültek, ahol egyébként is a kipróbálható bábok szerepelnek a Bóbita bábmúzeumában. Itt nem eredeti bábokat lehet mozgatni, mert azokra nagyon vigyáztunk, hanem készítettünk néhány bábmásolatot. Ami a bábokat illeti, az Astrások elsősorban marionett bábokat használtak, amelynek különleges jelentősége van. A marionett a tradicionális magyar és közép-európai bábműfaj, amit nem propagált a szovjet típusú bábjátékozás, ugyanis a **Szergej Obracev**-féle, szocialista-realista stílus alapvetően a kesztyűs bábokat támogatta, és ezért a marionett, amely mind létrehozását, mind mozgatását tekintve bonyolult technika, nagyon kevés helyen tudott megmaradni. Azonban ez a bábstílus Astrának végigvonul a történetén, sokféle marionett megjelenik. A kiállításon magukat a mozgatókat is meg tudjuk árnyképekként jeleníteni, mintha szellemekként ők is itt lennének velünk. Ez egyrészt látványos megoldás, másrészt átadja az egésznek a lényegét.

Végül arra voltunk kíváncsiak, vajon felmerült-e az állandó kiállítás gondolata az Astra tárlatával kapcsolatban.

- Több évtizedes tervünk egy állandó magyar bábtörténeti kiállítás, bábmúzeum megnyitása. Ehhez nem csak a bábok vannak meg, hanem egy komoly szakmai tervezet is, már csak egy épület kellene a megfelelő személyzettel és fenntartói apparátussal, valamint több tízmillió forint. Abban a kiállításban az Astrának biztosan saját szekciója lenne. Addig is a bábgyűjtemény munkatársai nagyon szorgosak, rengeteg kiállítást szerveznek, aminek mi nagyon örülünk. Vendégkiállítások formájában sok helyen előfordulunk, és a jelenleg Pécsen látható tárlat is továbbmehet akár az állandó bábszínházakba, akár más helyszínekre. Ezen kívül rendszeresen készítünk tematikus kiállításokat a saját kiállítótereinkben, vagyis a Bajor Gizi Színészmúzeumban, illetve a főépületünk, a Krisztina körüli épület körtermében is. Nagyon fontos, hogy végre a báboktatásban is részt tudnak venni ezek a bábok és történetek, ugyanis

A bábjáték csillagai a Bóbitában

Írta: Major Zoltán

2026. február 07. szombat, 11:58

most már közös a fenntartónk a Színházművészeti Egyetemmel. Így a bábrendező és bábszínész szakos hallgatók testközelbe tudnak kerülni ezekkel a bábokkal. Az a tervünk, hogy minél jobban megismerjék ők is ezeket a hagyományokat, mert azt szeretnénk, hogy ezekből is építkezve hozzanak létre új műveket.

A „Bűvészinások” (Az Astra Bábegyüttes 70 évének kamarakiállítása) április 25-ig látogatható a Bóbita Bábszínház bábmúzeumában.

{comments off}

Sramó Gábor, a Bóbita Bábszínház igazgatója köszöntötte elsőként a megnyitó résztvevőit...

...ezután Szabó Attila, az OSZMI igazgatóhelyettese nyitotta meg a kiállítást

A bábjáték csillagai a Bóbitában

Írta: Major Zoltán

2026. február 07. szombat, 11:58

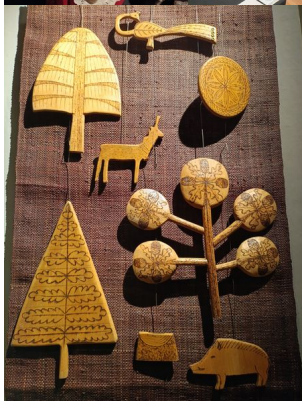
Rebórtó című színdarabja óta a Bábegyesület egykori tagja tartott szubjektív történeti összefoglalót

A bábjáték csillagai a Bóbitában

Írta: Major Zoltán

2026. február 07. szombat, 11:58

A bábjáték csillagai a Bóbitában

Írta: Major Zoltán

2026. február 07. szombat, 11:58

A bábjáték csillagai a Bóbitában

Írta: Major Zoltán

2026. február 07. szombat, 11:58

